

Studija o zločinu nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova u Agresiji na Republiku Bosnu i Hercegovinu 1992-1995.

(dr. sc. Elvir Duranović, mr. sc. Zilha Mastalić-Košuta, mr. Alma Hajrić-Čaušević, mr. Almir Grabovica, mr. Hikmet Karčić, **Zločini nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova 1992-1995.** (2017.) Sarajevo-Jajce: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu - Institut za islamsku tradiciju Bošnjaka - Medžis Islamske zajednice Jajce, 410 stranica)

Knjiga *Zločini nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova 1992-1995.* nastala je, kako u predgovoru piše glavni imam Zehrudin-ef. Hadžić, kao rezultat zajedničkog projekta Medžlisa Islamske zajednice Jajce, Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu i Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka. Cijeli proces, od pisanja projekta, formiranja tima istraživača, osiguravanja neophodnih sredstava za njegovu realizaciju, terenskog istraživanja, prikupljanja dokumenata, proučava-

nja prikupljenog dokumentacionog materijala, do pisanja, uređivanja i štampanja knjige, završen je u rekordnom roku, za nepune dvije godine. Koordiniranje svih aktivnosti, nekoliko institucija i velikog broja ljudi, nedvojbeno je zahtijevalo ogromnu volju i napor. Zbog toga, nosioci projekta, autori, saradnici na terenu, a napose glavni imam Zehrudin-ef. Hadžić, zaslužuju iskreno priznanje. Knjiga se sastoji od dva dijela, kojima prethode predgovor i uvodna riječ, a slijede ih spisak literature i biografije autora. Utemeljena je na izvorima i

dokumentima, sa mnoštvom podataka dobijenih terenskim istraživanjem. Napisana je na 410 stranica u formatu dimenzija 30 cm. Dodatak ovoj izuzetnoj knjizi je CD sa Dokumentarnim filmom u trajanju jednog sata.

Prvi dio knjige *Zločini protiv čovječnosti i međunarodnog prava nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova 1992-1995.* sadrži šest poglavlja: 1. Jajce i Šipovo kroz historiju, 2. Političke i vojne pripreme pred agresiju na Republiku Bosnu i Hercegovinu - opsada i okupacija Jajca, 3. Šipovo u vrijeme agresije na Republiku Bosnu i Herce-

govinu, 4. Žrtve zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava na području Jajca, Jezera i Šipova, 5. Odgovornost za zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava na području Jajca, Jezera i Šipova, 6. Dokumenti o agresorskim napadima na Jajce, Jezero i Šipovo.

Obrađeni su podaci o stotinu pedeset i šest žrtava zločina iz navedene tri općine, za koje su, kako autori ističu, mogli pribaviti potpunu i validnu dokumentaciju. Ova napomena je značajna zato što proces otkopavanja masovnih grobnica i pronalaska nestalih još nije okončan. U Zaključnim razmatranjima prvog dijela knjige, autori donose i spisak imena optuženih, kao i presuđenih lica za zločine počinjene na području ove tri općine.

U Drugom dijelu knjige sa naslovom *Memorijalizacija zločina nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova* autori, dr. Elvir Duranović i mr. Hikmet Karčić, u uvodnom tekstu ukazuju da je memorijalizacija „proces koji zadovoljava unutrašnju potrebu da

se žrtve koje su patile ili poginule tokom određenog konflikta poštuju. Drugim riječima, memorijalizacija je institucionalni okvir sjećanja, odnosno pamćenja. (...) Memorijalizacija ima nekoliko funkcija: da iznosi istinu ili dokumentuje određeno kršenje ljudskih prava, da osigura prostor na kojem će preživjeli moći odati počast žrtvama, da ponudi simboličnu reparaciju u znak sjećanja na žrtve, da promovira pomirenje, da podstiče jači društveni angažman i uspostavu obrazovnih programa, da sačuva od zaborava specifični period u historiji naroda ili države.“ U nastavku autori pišu o oblicima memorijalizacije; stanju i perspektivama memorijalizacije zločina nad Bošnjacima Jajca, Jezera i Šipova; manifestaciji „Spomen njima, po(r)uka nama“; „šehidskim mevludima“; i na kraju o šehidskim spomen-obilježjima na

području Jajca, Jezera i Šipova (Barevo, Bešpelj, Bešpelj - Cvitovići, Biokovine - Kokići, Biokovine - Dogani, Divičani, Jajce, Jajce-Bulići, Kruščica, Kruščica-Bučići, Kuprešani, Lendići, Lupnica, Prudi, Pšenik, Šibenica, Vinac, Vlasinje, Općina Jezero, Jezero-Grad, Jezero - Čerkazovići i Ljoljići, Općina Šipovo, Šipovo - Bešnjevo). Drugi dio knjige je dokumentovan između ostaloga i mnoštvom fotografija spomen obilježja, ostataka porušenih džamija i drugim. Na samome kraju su Zaključci i preporuke uz Drugi dio knjige.

U vezi sa memorijalizacijom, podsjetio bih na ideje Jana Assmanna, da se identitet, odnosno svijest o sebi uspostavlja kroz pamćenje i sjećanje. Jednako kao što pojedinac svoj personalni identitet može izgraditi i održavati ga samo pomoću pamćenja, tako i grupa svoj kolektivni identitet, kao svijest o socijalnoj pripadnosti,

može uspostavljati i reproducirati jedino zajedničkim znanjem i pamćenjem. Kulturno pamćenje se uspostavlja i kontinuirano posredstvom kulture, čija je funkcija pothranjivanje, reaktiviranje i posredovanje smisla i jamčenje identiteta. Individualno pamćenje se zasniva na neuralnoj bazi, dok kolektivno pamćenje nema neuralnu bazu. Nju zamjenjuje kultura, kao sistem znanja koje osigurava kolektivni identitet. Neka grupa je narod ili nacija samo u onoj mjeri u kojoj ona sebe razumijeva i predstavlja u okviru takvih pojmova, naglašava Assmann, jer kolektivni identitet ne postoji sam po sebi, nego samo u onoj mjeri u kojoj pripadnici kolektiviteta pristaju uz njega. On je jak ili slab koliko je živ u svijesti članova grupe i koliko je u stanju motivirati njihovo mišljenje i djelovanje. Sve to govori o velikom značaju memorijalizacije zločina, kao i značaju istraživanja zločina.

.....
AMIR KARIĆ